

Секція 3. Сучасні технології бібліотечного обслуговування користувачів та інформаційно-бібліографічної роботи

Місце і роль авторитетних файлів у каталогізації.

КРАСНИК Уляна Орестівна

Молодший науковий співробітник Відділення «Наукова каталогізація фондів та організація системи каталогів» Львівської національної наукової бібліотеки України ім.В.Стефаника

Анотація

У період створення електронного каталогу в ЛННБУ імені В. Стефаника актуальним є питання створення та підтримки авторитетного файлу “ім’я особи”. Стаття присвячена історії витоків авторитетного контролю, технології створення авторитетного файлу “ім’я особи”, а також проблемам, які виникають у процесі його створення та підтримки.

Ключові слова: електронні каталоги, авторитетні файли, автор, історія, бібліотеки, інформаційні ресурси, бібліотечні каталоги, авторитетні записи.

Abstract

During the period of creation of online (electronic) catalog in Vasyl Stefanyk Lviv National Scientific Library of Ukraine (LNSL) the urgent issue is to create and support the personal name authority records. The article is devoted to the history of authority control origin and the technology of personal name authority records creation, as well as to problems which occur during the process of personal name authority records creation and support.

Keywords: online catalogues, authority files, author, history, library, informative resources, library catalogues, authority records.

Третя науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»,
29 вересня 2011 р, Львів, Україна

Сьогодні бібліотечна діяльність не може обмежуватися лише наданням інформації. Актуальними є питання забезпечення бібліотеками доступу до зовнішніх інформаційних ресурсів, разом з обслуговуванням своїми фондами. Особливого значення набуває свідомий відбір інформації, формування інформаційних баз, пошук та ефективне використання електронних інформаційних ресурсів. Найактуальнішими напрямками використання електронного інформування в бібліотечній діяльності є впровадження дистанційних форм обслуговування, можливість працювати з електронною інформацією в стінах бібліотеки. Тут найбільш запитаними є такі послуги як технічні та технологічні можливості працювати з комп'ютером, використовувати Інтернет, звертатися до масивів інформації інших бібліотечних установ, користуватися різними електронними довідковими системами [4].

Застосування комп'ютерів у бібліотечній діяльності – об'єктивний процес, обумовлений реальними соціально-економічними та науково-технічними факторами. Коли зростання документальних масивів, культурного рівня та інформаційних потреб користувачів і матеріальна база їх задоволення приходять у невідповідність з традиційною технологією практичної бібліотечної діяльності, настає період зміни форми подання інформації [8]. Комп'ютеризація бібліотечних процесів передбачає застосування електронно-обчислювальної техніки та мереж з метою підвищення їх ефективності. Перехід традиційних бібліотечних технологій на комп'ютерні піднімає багато запитань і проблем, зокрема необхідність удосконалення лінгвістичного забезпечення електронного каталогу і створення нових технологій, які сприятимуть підвищенню ефективності надання послуг користувачам бібліотеки та оптимізуватимуть процес каталогізації документів. Вирішити ці питання може створення і підтримка в електронних каталогах авторитетних файлів (АФ) та

запровадження авторитетного контролю. Актуальність дослідження цих проблем зумовлена багатьма причинами, а саме:

- зростанням кількості автоматизованих інформаційних систем та постійним їх удосконаленням;
- необхідністю переведення інформації в машинозчитувальну форму для підтримки електронного каталогу (ЕК) та організації віддаленого доступу до його баз даних (БД);
- потребою кооперування роботи у сфері авторитетного контролю для запобігання дублюванню введення інформації в бібліотеках України, налагодження обміну записами на національному та міжнародному рівнях.

Актуальним питанням є також визначення змісту і структури авторитетних записів у період запровадження інформаційно-комунікаційних технологій.

Практика формування авторитетних файлів в Україні та у великих бібліотеках світу свідчить про різноманітність підходів до змісту авторитетних записів, форматів представлення даних в електронній формі, правил каталогізації. За кордоном масштабну роботу зі створення АФ провадять національні бібліотеки, що зумовлено наявністю універсальних фондів, спеціалістів високої кваліфікації та матеріальної бази. Наповнення та вдосконалення АФ здійснюється у процесі співпраці з іншими бібліотеками, які вносять свої пропозиції про створення або зміну авторитетного заголовка. Національна бібліотека виконує координуючу роль і приймає остаточне рішення щодо внесених пропозицій. Національні АФ використовуються для розповсюдження авторитетних записів та обміну ними між бібліотеками країни, водночас проводиться активна співпраця в цьому напрямі на міжнародному рівні, що сприяє значному зниженню матеріальних затрат на їх створення [4].

Функції каталогізатора полягають у створенні АФ “ім’я особи” з розгалуженим довідково-відсилковим апаратом на всі імена

авторів, видання яких є у фондах бібліотеки. Це зумовило необхідність розв'язання деяких теоретичних і практичних проблем, а саме:

визначення сутності поняття «авторитетний контроль»;

аналіз проблем авторитетного контролю в Україні та за кордоном;

визначення етапів створення АФ;

аналіз змісту та структури АФ;

розробка методики створення та підтримки АФ «ім'я особи» в ЛННБУ імені В. Стефаника.

Методологічною основою дослідження є праці вітчизняних і закордонних бібліотекознавців, бібліографознавців, книгознавців. У процесі розробки концепції створення та наповнення авторитетних записів у ЛННБУ імені В. Стефаника узагальнено досвід провідних бібліотек світу, насамперед Бібліотеки конгресу США. Джерелами дослідження є: картковий та електронний каталоги бібліотеки, офіційні видання Національної академії наук України, інформація з довідкових видань (енциклопедій, довідників), офіційна інформація з сайтів установ та організацій, видання установ та організацій тощо.

Уведення авторитетного контролю має довгу та багату історію. Основні принципи авторитетного контролю визначив видатний американський теоретик і практик із бібліотекознавства, автор «Розтяжної класифікації» Чарльз Емі Кеттер (1837–1903). Вагомий внесок у дослідження теоретичних проблем авторитетного контролю зробили Г. Д. Аврам, Д. Андерсон, Б. Тіллетт та інші [1]. З початку 70-х рр. XX ст. у зв'язку з запровадженням інформаційних технологій авторитетний контроль виділився як самостійне поняття в теорії й самостійний технологічний процес у практиці ведення каталогів, сформулювалася його роль в оптимізації діалогових інформаційних систем. Авторитетний контроль став технологією, яка дозволила забезпечити дотримання принципу уніфікації заголовків бібліографічного запису, а традиційно існуючі довідково-нормативні